

Internet ja venäläinen amatööritelevisio

Artikkelissa tarkastellaan venäläisnuorten internetissä levittämiä amatööritelevisiotuotantoja ja niiden ympärille kasvavia faniyhteisöjä. Internetin myötä television katsomisen käytännöt ovat muuttuneet niin, että *post-broadcast*-ajassa mediasisältöjen tuottajan ja kuluttajan välinen raja ei ole enää selkeä ja mediasisältöjä jaetaan laitteelta toiselle. Erityisesti nuoret median käyttäjät ovat aktiivisia uudessa mediakonvergenssin leimaamassa mediaympäristössä myös Venäjällä, mistä esimerkkinä analysoimme nuorten itsensä tekemää ja internetissä levittämää *Stervotški*-sarjaa. Nuorista naisrikollisista kertovan, kulttisuosioon nousseen sarjan vahvimpia teemoja ovat glamour, seksuaalisuus ja tunteet. Sarjan päähenkilöt ovat postfeministisiä subjekteja venäläisessä viitekehyksessä. Sarjan teemoja reflektoidaan runsaasti sarjan faniyhteisöissä Instagramissa, Twitterissä ja VKontakte-sivustolla. Fanit määrittelevät omaa katsojuuttaan faniyhteisöissä ja uudelleenmäärittävät samalla televisioilmaisun laatu-kategorioita kommentoimalla sarjaa ja jakamalla meemejä. Esimerkkinne osoittaa, kuinka internet ja mobiiliteknologia tekevät heidät aktiivisiksi toimijoiksi *post-broadcast*-mediaympäristössä. Artikkelin valottaa venäläistä yhteiskuntaa kulttuurisen globalisaation ja populaarikulttuurin uusien ilmiöiden näkökulmasta.

Essi Katila &
Saara Ratilainen

Tutkimme artikkelissamme venäläistä amatööritelevisiota ja tällaisen 2010-luvulle tyypillisen DIY-tuotantomallin ympärille kasvavia

faniyhteisöjä niin kutsutussa *post-broadcast*-mediaympäristössä (Prior 2007).¹ *Post-broadcast*-mediaympäristössä sisällön julkaisu on monialustaista ja multimodaalista ja sille on tyypillistä mediayhteisön lisääntynyt fragmentoituminen eriävien kiinnostuksen kohteiden mukaan sekä voimakas mediakonvergenssi eli sisällön jakaminen laitteelta toiselle. *Post-broadcast*-mediaympäristö on myös avoin median käyttäjien keskeiselle, luovaan toimintaan pe-

rustuvalle vuorovaikutukselle, sillä siihen liittyy olennaisesti erilaisten internetin chathuoneiden, kommentointimahdollisuuksien ja sosiaalisen median yhteisöjen lisäksi oman mediasisällön tekeminen ja sen jakaminen sosiaalisessa mediassa. Varsinkin nuoret ja uusista innovaatioista kiinnostuneet median käyttäjät ovat ottaneet tämän mediaympäristön omakseen myös Venäjällä. Tutkimme tässä artikkelissa verkottuneen mediaympäristön synnyttämiä ilmiöitä Venäjällä erityisesti *Stervotški*-sarjan kautta. Se on tällä hetkellä yksi Venäjän suosituimmista amatööritelevisiotuotannoista ja sen suosio perustuu pelkästään internetissä levitettyihin videoihin.

Vuonna 2011 aloitettua *Stervotški*-sarjaa levitetään katsojille venäläisessä sosiaalisessa mediassa ja videopalveluissa sekä YouTube-

videopalvelussa. Sarjasta on ilmestynyt tähän mennessä neljä tuotantokautta, jotka koostuvat kukin kymmenestä jaksosta. Sarjassa seurataan pienessä Pervouralskin kaupungissa asuvia nuoria naisrikollisia, jotka pääasiassa huijaavat rahaa rikkailta miehiltä. Päivätöinä he tekevät niin pieniä kuin suuriakin varkauksia eikä ruumiilta vältytä rikosten ja juonittelujen tuoksinassa. Sarjan juoneen kytkeytyy paljon henkilöitä, mutta ensimmäisestä ja toisesta viimeisimpään tuotantokauteen asti keskeisimmiksi nousevat nuoret naiset Liza, Marina ja Kira. Heidät kuvataan aluksi häikäilemättömiksi huijareiksi, mutta tarinan edetessä käy ilmi, että myös näillä kylmäverisillä naisilla on tunteita, jotka he ovat vain pyrkineet peittämään voidakseen toteuttaa rikollista elämäntyyliään. Tyypillisesti sarjan

Stervotški-sarjan toisen tuotantokauden mainoskuva. Sarjan päähenkilöt vasemmalta oikealle: Kira, Liza ja Marina.

hahmoilla onkin synkkiä salaisuuksia, joita he eivät kerro edes lähimmille ystävilleen tai rakastetuilleen, mutta jotka jollain tapaa vaikuttavat heidän toimintaansa. Toisaalta rikosten motiivina toimii ylellisen elämäntyylin tavoittelu, joten glamour, uusi venäläinen kulutuskuulttuuri ja siihen liittyvät sukupuolienormit leimaavat vahvasti sarjan juonikuvioita.

Tuotantotapansa puolesta *Stervotški* edustaa internetajan televisuaalista kulttuuria. Se on kevyellä digitaalisella teknologialla tuotettu videosarja. Verrattuna esimerkiksi Suomessa julkisuutta saaneisiin nuorten itse tekemiin ja YouTubeissa levittämiin tuotantoihin, kuten *Smoukahontakseen* tai *Justimukseen*, venäläinen *Stervotški* eroaa nimenomaan siinä, että se muistuttaa rakenteeltaan jatkuvajuonista televisiosarjaa. *Stervotški* ammentaa juonensa ja rakenteensa puolesta voimakkaasti globaalia televisioviihhteestä, erityisesti rikossarjoista ja saippuaopperasta. Tällaisessa amatöörituotannossa avautuu kuitenkin mahdollisuus myös rikkoa valtavirtamediasta tuttuja konventioita, sillä sen ei tarvitse miellyttää tuotannon rahoittajia ja tietyn mediaväylän käyttäjiä. Lisäksi internetin amatööritelevisio rakentuu voimakkaasti ympärilleen muodostuneen faniyhteisön kautta. Online-yhteisönä *Stervotški*-sarjan tekijät ja sen fanit onkin näin mahdollista rinnastaa myös muihin internetin kautta kasvaneisiin amatöörikulttuurin alueisiin kuten fanifiktioon.

Samalla tavoin kuin *Stervotški*-sarja kiinnittyy globaaliin televisioviihhteeseen, myös fanifiktioyhteisöt muodostuvat kansainvälisesti tunnettujen populaarikulttuurin ilmiöiden ympärille (Leppänen 2007). Näin fanitutkimus tarjoaa käyttökelpoisen näkökulman internetkulttuurin ymmärtämiseen. Esimerkiksi Jason Wilson kirjoittaa, että fani-tyyppinen, affektiivinen ja leikkilisen identifioutumisen muokkaama vuorovaikutus luonnehtii digitaalisen, mobiiliin median käyttöä yleisemminkin ja että ”fanittamisen” kohde voi liittyä niin politiikkaan, urheiluun kuin populaarikulttuuriin (Wilson 2011, ks. myös Jenkins 2006). Faniyhteisö luo kontekstin, jossa uutta tietoa vastaanotetaan ja johon sitä peilataan,

mutta rajaa myös tiettyä mediayleisön segmenttiä, jota Wilson kuvaa termillä ”mobiili yleisö” (*mobile public*) (2011, 450). Tällaisen yleisön peruspiirre on sen itsenäinen järjestäytyminen digitaalisilla julkaisufoorumeilla ja ”itsensä näkyväksi tekeminen” web 2.0 teknologian interaktiivisten työkalujen, kuten kommenttiketjujen asiasanojen (*hashtag*), avulla (emt, 451).

Venäjällä internetin faniyhteisöt ja niiden tuottama fanifiktio on suosittu ilmiö ja se seuraa voimakkaasti globaaleja trendejä. Seksuaalisuus ja eroottiset fantasiat ovat yksi keskeisimmistä fanifiktio teemoista. Fanifiktio onkin nähty erityisesti nuorten tyttöjen luovana väylänä käsitellä sukupuoleen liittyviä normeja ja unelmoida erilaisia vaihtoehtoja seksuaalisuuteen liitetyille sekä henkilökohtaisille että yhteiskunnallisille rajoille. Natalia Samutinina (2013) mukaan venäläinen fanifiktio luo niin esteettisesti kuin poliittisestikin vaihtoehtoisen kulttuurin alueen, jolla on potentiaalia tuottaa uusia, valtakurssista ja korkeakulttuurista poikkeavia ilmaisun välineitä erilaisten tunteiden ja halujen kuvaamiseen ja näin tehdä faniyhteisön jäsenistä suvaitsevampia erilaisille seksuaalisuuden muodoille. Hänen analyysinsä mukaan fanifiktio rooli seksuaalisuuden ja yleisesti ilmaisun vapauden kenttänä on Venäjällä korostunut moniin muihin Euroopan maihin nähden yleisestä tiukentuneesta seksuaalipolitiikasta ja mediailmapiiristä johtuen. Katsomme, että televisiosarjoja jäljittelevä draamallinen rakenne ja seksuaalisuuden korostunut kuvaus *Stervotški*-sarjassa asettuu näihin, yhtäältä globaalin formulaviihhteen, toisaalta faniyhteisöjen vapautuneisuuden muodostamiin, raameihin.

Keskitymmekin analysoimaan erityisesti sitä, millaisia merkityksiä ruumiillisuus, seksuaalisuus ja erilaiset tunteet saavat *Stervotški*-sarjassa, millaisissa yhteyksissä niitä esitetään ja kuinka näitä teemoja reflektoidaan sarjan faniyhteisössä. Kuinka televisuaalisen ilmaisun laatua määritellään uudelleen sarjan kautta? Moni seuraa sarjaa, vaikka (tai juuri siksi että) pitää sitä laaduttomana ja lapsellisena. Toisaalta sarjaa tituleerataan taajaan myös *arthouse*-tuotannoksi

ja sen ohjaajasta ja näyttelijöistä on tullut online-yhteisöissä arvostettuja idoleita. Erilaiset määritelmät ja affektiiviset suhteet ovat tärkeitä sekä faniyhteisön omakuvan kannalta että erityisesti populaarikulttuurin vastaanotossa tyypilliselle pohdinnalle kulttuurin erilaisista laatuksista ja -luokituksista (esim. Ang 1985; Hermes 2005). Tästä syystä pidämme tärkeänä sisällyttää analyysiimme myös sarjan vastaanoton, jossa nousevat vahvasti esille sukupuolen ja seksuaalisuuden teemat sekä tekijyys ja toimijuus. Kysymme, miten fanit kokevat sarjan ja miten he identifioituvat siihen?

Tutkimusaineistomme käsittää sarjan jaksoja YouTube-videopalvelusta sekä VKontakte.ru-verkkosivulta, joka on venäläinen vastine Facebookille ja suosituin sosiaalinen media Venäjällä. Vastaanottoa tutkiaksemme olemme seuranneet sosiaalisen median faniyhteisöjä VKontakte-sivulla, kuvien jakamiseen erikoistuneessa Instagramissa ja mikroblogialusta Twitterissä. Kaikkiaan tutkimusaineistomme käsittää 40 videota, joista *Stervotški*-sarjan tähän mennessä neljä ilmestynyttä tuotantokautta koostuvat, sarjan VKontakte-sivustolla toimivan profiilin, jonka kautta sarjan tekijät kommunikoivat fanien kanssa, jakavat tietoa sarjan tuotannosta, mainostavat tulevia jaksosia ja tuotantokausia ja keräävät palautetta ja ideoita katsojilta.² Lisäksi tutkimusmateriaalimme käsittää n. 500 Instagramissa ja Twitterissä kyrillisen asiasanan (*hashtag*) ”stervotški” alla julkaistua kommenttia. Nämä aineistot on kerätty sivustojen omilla hakutoiminnoilla. Tutkimusaineistomme kuvastaa sitä kirjoa, jolla vuorovaikutteinen ja monialustainen julkaisu *post broadcast*-media-ympäristössä tapahtuu käsittämättä kuitenkaan aivan kaikkia mahdollisia kanavia, joiden kautta *Stervotški*-sarjan varsin vahva Internet-näkyvyys muodostuu.

Artikkelimme kiinnittyy Venäjän digitaalista kulttuuria tarkastelemaan tutkimukseen (esim. Gorham, Lunde & Paulsen 2014; Guseinov 2014)³ esittämällä suosittua amatööri televisio-tuotantoa käsittelevän tapaustutkimuksen, mutta sen metodologiaa on mahdollista soveltaa myös

muihin digitaalisessa julkaisu-ympäristössä esiintyviin populaarikulttuurin ilmiöihin. Kyseessä on internetkulttuurin ja sosiaalisen median laadullinen tutkimus eli analysoimme sisältöä sen sijaan, että tekisimme havaintoja eri sosiaalisen median alustoilla tapahtuvasta julkaisu-tyylinä, sisällön määränä ja käyttäjämääränä. Internetiä onkin usein tutkittu sen suomaan mahdollisuuksien laskennalliseen, ohjelmoituun ja automatisoituun analyysiin perustaen. Vastaavanlaista analyysiä on mahdollista tehdä myös nk. big data -metodia käyttäen, mutta halusimme tässä tapauksessa rajata tutkimusaineistomme siten, että voimme keskittyä tarkastelemaan venäläisen amatööritelevisiosarjan eri merkitystasojen ja sen ympärille muodostuneen faniyhteisön välistä vuorovaikutusta.

Tutkimusmateriaalimme muodostaa analyttisen kokonaisuuden, jota voi John Fiskin (1987/2007, 84–85) määrittelyä seuraten nimitellä ”television tekstiksi” (*television text*). Fiskin mukaan televisioteksti on kolmitahoinen kokonaisuus, jonka muodostavat itse televisiosarjan tai -ohjelman sisällön (primääriteksti) lisäksi myös muun mediateollisuuden tuottamat, kyseiseen ohjelmaan liittyvät tekstit kuten kritiikit, mainokset ja kirjalliset adaptaatiot (sekundääritekstit) sekä kolmantena tasona yksittäisten katsojien erilaiset luennat, jotka tehdään primääri- ja sekundääritekstin vaikutuksen alaisena. Sosiaalinen media on tuonut mahdollisuuden mediatuotteiden kanssa käytävän vuorovaikutuksen tallentamiseen niiden arkikäytössä, joka yhdistää Fiskin määrittelemän televisiotekstin kaksi jälkimmäistä tasoa: televisio-ohjelmasta mediaan tuotetut sekundäärit tekstit ja katsojien luennan. Edelleen digitaalisen ajan televisioteksti esiintyy nyt internetin amatöörituotannon kontekstissa.

Digitaalinen kulttuuri ja Venäjän mediamaisema

Analyysimme operoi mediakonvergenssin ja Venäjän digitaalisen kulttuurin tutkimuksen alueilla. Peilaamme analyysimme kautta eri-

tyisesti televisio- ja internetkulttuurien välistä vuorovaikutusta, jota internetin amatöörisarja tässä edustaa. Neuvostoliiton jälkeen Venäjän kulttuuriin voimakkaasti vaikuttanut globaali televisio toimii yhtenä analyysimme tärkeimmistä kulttuurisista konteksteista, kun taas internet edustaa käynnissä olevaa globaalia tiedonvälityksen muutosta ja uusinta mediateknologiaa, jolla on myös vahva asema Venäjän kulttuurisessa kehityksessä.

Internetin käyttöaste Venäjällä lähentelee nykyään yleiseurooppalaista tasoa: vuoden 2015 loppuun mennessä internet oli saavuttanut jo 70 % koko väestöstä, kun internetin käyttäjien osuus Euroopassa on 73 % väestöstä (Internet World Stats).⁴ Eniten internetin käyttäjiä on suurten keskusten, Moskovan ja Pietarin alueilla, mutta viime vuosina käyttö on kasvanut voimakkaasti erityisesti pienemmillä paikkakunnilla ja maaseudulla asuvat käyttäjät kattavat jo kolmasosan kaikista uusista internetin käyttäjistä Venäjällä. Tässä kehityksessä suuri rooli on mobiiliteknologian – erityisesti älypuhelin – nopealla leviämisellä ja telekommunikaatiopalveluiden suotuisalla (hinta)kehityksellä maakunnissa (Razvitije interneta 2014).

Näin siis laajalti tunnustettu ”digitaalinen kuilu” (ks. esim. Strukov 2009, 212; Vartanova 2014)⁵ toisaalta Venäjän ja läntisen Euroopan ja toisaalta Venäjän suurten kaupunkien ja maaseudun välillä on kuroutumassa umpeen. Erot internet-yhteyksien hinnoissa eri alueiden välillä ovat kuitenkin yhä suuret. Rajoittamattoman mobiilidatan hinta on tällä hetkellä edullisin Uralin alueella, missä myös analysoimamme *Stervotški*-sarja on kuvattu. Viime vuosina myös internetin käyttö mobiililaitteilta on kasvanut eniten juuri Uralin alueella, vuonna 2013 huimat 69 prosenttia (Razvitije interneta 2014). Näin voikin arvella, että internet- ja mobiilipalveluiden alueellinen kehitys Uralin alueella on suonut erityisen edulliset puitteet juuri nuorten käyttäjien omaehtoiselle toiminnalle *post broadcast*-mediaympäristössä.

Globaalia televisiokulttuuria Venäjällä edustavat puhtaimmillaan kansainväliset viihdeohjel-

maformaatit, jotka ovat tärkeä ja määrällisestikin suuri osa Venäjän kaikkien valtiollisten kanavien ohjelmatarjontaa. Useat tutkijat ovat todenneet, että myös kansainvälisiin formaatteihin perustuvat viihdeohjelmat ja draamasarjat antavat sijaa niin postsosialistista yhteiskuntaa koskevalle sosiaaliselle kommentaarille kuin myös viihteen ja satiirin yhdistelmälle. Kansainväliset formaatit ovat myös muuttaneet venäläisen yleisön odotuksia liittyen televisuaaliseen ilmaisuun (Heller 2003, Klioutchkine 2005, Hutchings & Rulyova 2009, 139–159; Prokhorova 2010). Lisäksi venäläinen televisio toimii nykyään globaalissa ”infosfäärissä”, jossa kansainvälisiä kanavia ja -ohjelmia pääsee katsomaan kaapeliverkossa, satelliitin kautta ja myös internetissä (Hutchings & Rulyova 2009, 3, 11; Strukov & Zvereva 2014). Jekaterinburgilaisen paikalliskanavan ETV:n johtava tuottaja Oleg Rakovitš painottaakin monien päällekkäisten palvelujen ja mediakonvergenssin roolia. Televisionkatsojalle, kuten median käyttäjälle yleensäkin, on mieluisinta, että samalla laitteella ”yhden piuhan päässä ovat niin kaapelitelesio, internet kuin puhelin” (Strukov 2014, 302).

Tätä ajatusta voisi jatkaa toteamalla, että tärkeä on myös saman piuhan päässä sijaitseva laitteisto, joilla voi tuottaa uutta mediasisältöä, kuten älypuhelin tai tablettitietokoneen digitaalinen kamera ja erilaiset videoiden editointiin ja sisällön jakeluun suunnitellut ohjelmavälikkeet. Toisin sanoen mediaa kulutetaan, tuotetaan ja jaetaan samalla laitteella. Tämä on muuttanut merkittävästi paitsi median käyttöä, myös käsitystä yleisöstä. Teoreettisessa keskustelussa onkin ilmaantunut tarve massayleisön käsitteen purkamiselle ja digitaalisessa kommunikaatioympäristössä aktiivista yleisöä on alettu nimittää mediasisällön ”kansatuottajaksi” (*co-producer*), tai ”käyttäjätuottajaksi” (*prosumer*). Edelleen digitaalisesta mediasisällöstä on eroteltu perinteisten medioiden tuottama toimitettu sisältö ja käyttäjälähtöinen sisältö (*user-generated content*). Tutkijat ovat havainneet, että suuri osa verkon informaatiovirrasta muodostuu eri alustoilla jaetusta perinteisten medioiden tuotta-

masta sisällöstä niin kutsuttuna käyttäjäjake-
luna (*user-distributed content*) (esim. Rajagopalan
2013, Matikainen & Villi 2015).

Oman segmenttinsä internetyleisön käyttäy-
tymisessä muodostaa jo edellä mainittu fani-
tyyppinen vuorovaikutus. Vaikka ryhmä muo-
dostaa pienen vähemmistön kaikista internetin
käyttäjistä (ks. esim. Matikainen & Villi 2015,
160; Rajagopalan 2013, 8), sen mediasuhde voi
ilmentää suurempaa mediamuutoksen konteks-
tia. Näin toteavat esimerkiksi Strukov ja Zvereva
tehdessään yhteenvetoa digitalisaation vaikutuk-
sesta televisioon kulttuurisena ja sosiaalisena
instituutiona: ”todellisen kilpailun lisääntyessä
televisiosisällön tuottajat kohtelevat katsojaa
kuin vertaistaan ja tekevät ohjelmia ’kuin itseään
varten’” (2014, xxxv).

Stervotški on hyvä esimerkki kasvavasta
trendistä mediakentällä: internet, sosiaalinen
media ja digitaalinen kamera ovat mahdollista-
neet itse tehtyjen, valtavirrasta poikkeavien ja
teknisesti huonolaatuisten sarjojen, elokuvien
ja lyhytfilmien levityksen potentiaalisesti glo-
baalille yleisölle. Internetjulkaisu ja sen myötä
vahvistuneet ajatukset kansalliset rajat ylittävästä
”verkottuneesta yhteiskunnasta” (Castells 2002,
2010) ja ”maailmankylästä” (McLuhan 1964)
informaatioajalle tyypillisenä yhteisöllisyyden
muotona haastavat ajatuksen myös kansallisista
mediamarkkinoista ja niiden säätelystä (Strukov
2009). Tästä huolimatta globaalit tiedonvälityk-
sen rakenteet ja käytännöt aktualisoituvat aina
suhteessa paikallisiin yhteisöihin ja kulttuuriin
(Vartanova 2014).

Stervotškia käsiteltäessä onkin tärkeää ottaa
huomioon, että sen tekijät eivät tule Venäjän
internetpääkaupungeista Moskovasta tai Pieta-
rista⁶, vaan provinsista Uralin alueelta, pienestä
n. 125 000 asukkaan Pervouralskin kaupungista,
joka sijaitsee n. 40 kilometriä Jekaterinburgista
länteen. Suurten keskusten ulkopuolella vallitsee
omanlaisensa mediaympäristö niin television
kuin internetinkin suhteen ja siksi analyysimme
avaa uusia näkökulmia siihen, kuinka internetin
globaali julkaisu-ympäristö on vuorovaikutuk-
sessa paikallisen ja alueellisen mediakehityk-

sen kanssa tämän päivän Venäjällä. Lisäksi
Stervotški on hyvä esimerkki siitä, että internetin
avulla yhä nuoremmat käyttäjät voivat olla osana
luomassa laajankin suosion saavuttavia populaa-
rikulttuurin tuotteita, sillä sarjan alkaessa sekä
sen ohjaaja että keskeiset näyttelijät olivat vielä
lukiolaisia. Internetin uudessa mediakentässä
aktiivisimpia ja innovatiivisimpia käyttäjiä ovat-
kin usein juuri ”diginatiivit” nuoret, jotka ovat
syntymästään asti olleet digitaalisen teknologian
ympäröimiä, ja jotka siksi suhtautuvat siihen
yleensä avoimemmin ja myönteisemmin kuin
vanhempansa (Prensky 2011, 15–18), mistä
johtuen he ottavat uusia medioita nopeammin
haltuun kuin vanhempi sukupolvi.

Stervotški – uutta ja vanhaa

Näin voi sanoa, että *Stervotški* on yhdistelmä pe-
rinteistä televisuaalista kulttuuria ja uutta, inter-
netajan vuorovaikutteista ja teknologiavetoista
mediakulttuuria, jonka kehitystä voi seurata sen
alati laajenevan digitaalisen jäljen perusteella.
Sarjan suosituimpia jaksoja on katsottu 250 000
– 500 000 kertaa ja sen YouTube-kanavan katso-
miskertojen yhteismäärä on yli kolme miljoonaa.
Jaksojen kesto on useimmiten 10–20 minuuttia
lyhimmän jakson ollessa pituudeltaan 9:52 ja
pisimmän 26:46. Sarjan perusteella on tuotettu
myös yksi kokoillan elokuva, joka julkaistiin
vuonna 2014, ja sarjan toistaiseksi viimeisin,
neljäs, tuotantokausi ilmestyi syyskuun 2015.
Tekijät ovat ilmeisesti aikeissa tehdä sarjaa vielä
yhden tuotantokauden verran. Sarjan tuotanto-
kaudet ilmestyvät jakso kerrallaan sarjan omassa
ryhmässä VKontakte-sivustolla kerran viikossa
lauantaisin. *Stervotškin* tuotanto ulottuu myös
off-line-maailmaan, sillä tuotantokausien vii-
meiset jaksot näytetään ennen internetlevitystä
faninäytöksissä elokuvateattereissa suurissa
kaupungeissa, kuten Jekaterinburgissa, Pieta-
rissa ja Moskovassa. Niistä onkin kehkeytnyt
tärkeitä fanikokoontumisia ja niissä kuvattua
materiaalia jaetaan ja kommentoidaan sosiaali-
sessa mediassa.

Ohjaaja Ilja Vereštšagin oli 17-vuotias alkaessaan kuvata sarjaa vuonna 2011, eikä hänellä ollut käytännöllisesti katsoen minkäänlaista budjettia sarjan kuvausta varten. Kuvaustarvikkeet olivat huonolaatuisia – alussa sarjaa kuvattiin kännykällä. Kuvan laatu paranee sarjan edetessä ja kolmannella ja neljännellä tuotantokaudella kuva ja leikkaus ovat jo ammattimaista tasoa.⁷ Näyttelijöinä Vereštšagin käyttää ystäviään, joilla ei ole aiempaa näyttelijäkokemusta. Näyttelijät ovat yleensä pari vuotta näyttelemiään hahmoja nuorempia, ja suurinta osaa rooleista näyttävät siis koululaiset ja lukiolaiset, lukuun ottamatta hahmojen vanhempien näyttelijöitä ja joitakin pieniä sivuosia. Sarjan kasvatettua suosiotaan on sen ympärille kasvanut faniyhteisö alkanut myös osallistua sarjan tekoon: fanit ovat esimerkiksi auttaneet löytämään sopivia kuvauspaikkoja ja kertoneet, minkälaisia juonenkäänteitä he toivoisivat sarjan tuleviin tuotantokausiin. Voikin sanoa, että tuotantokausien lisääntyessä sarjaa kirjoitetaan ja tuotetaan yhä enemmän *crowdsourcing*-menetelmällä, sillä sen VKontaktte-sivulle on luotu jokaista tuotantokautta koskeva keskustelufoorumi, jolla fanit saavat esittää toivomuksiaan ja ideoitaan.

On mielenkiintoista havaita, kuinka nuorista tekijöistään huolimatta *Stervotškista* puuttuu kokonaan perinteisen television nuorisosarjoille tyypillinen opettavaisuus tai moraalisen kasvun eetos: henkilöhahmot murhaavat toisiaan hetken mielijohotteesta rangaistuksetta ja käyttävät seksiä häpeilemättä erilaisten päämäärien saavuttamiseen. Lisäksi juoneen mahtuu pettämistä, lavastettu kuolema, huumekauppaa, taidevarkauksia ja muistinmenetyksiä. Tämä saakin erään Twitter-komentaattorin kirjoittamaan, että ”ohjaaja on varmasti katsonut lapsuudessa äidin kanssa *Pervyi kanalia* ja lukenut [viihteellisistä rikosromaaneistaan tunnettua best-seller-kirjailija] Darja Dontsovaa.” Kukin jakso päättyy ns. *cliffhangeriin* ja juoni tiivistyy ja monimutkaisuus mitä pidemmälle sarjassa edetään. Sarjassa käytetään myös runsaasti takaumia selittämään ajoittain hyvinkin yllättäviä tapahtumia tai uusien hahmojen ilmestymistä sarjaan.

Sarjassa kuvataan nuorten *stervojen* seikkailuja, ja vaikka sarjassa on runsaasti myös mieshahmoja, ovat naishahmot, *stervotškat*, koko ajan suuremmissa roolissa. Ensimmäisen tuotantokauden päähenkilöt ovat ystävykset Liza ja Marina, jotka tekevät rikoksia yhdessä. Sarja lähtee käyntiin Marinan ja Lizan tyypillisestä rikoksesta: Liza tanssii ja keimailee korkokenkissä sohvalla tupakkaa polttavalle ja juomaansa siemailevalle miehelle *Zveri*-yhtyeen vuoden 2006 hitin *Tantsui soidessa* taustalla.⁸ Marina tulee vihaisena paikalle, sillä sohvalta istuva mies on hänen aviomiehensä. Molemmat naiset lyövät miestä avokämmenellä kasvoihin ja lähtevät tämän jälkeen vihaisina paikalta. Naiset kohtaavat toisensa pihalla ja katsojalle käy ilmi, että koko tilanne oli suuri huijaus (*afer*), jonka avulla Marina saa miehestä avioeron ja sen yhteydessä osan tämän rahoista.

Toisella tuotantokaudella mukaan kuvioihin astuu uusi päähenkilö Kira, joka työskentelee Marinan uuden oligarkkiaviomiehen Antonin yrityksessä rikollispomonsa Lolan käskystä. Lola on sarjan *stervotškeista* kaikkein kylmäverisimpiä – hän on valmis tappamaan ihmisiä saadakseen käsiinsä kalliin taideteoksen ja on myynyt nuorena vauvansa suurta rahasummaa vastaan. Liza ja Marina sen sijaan päätyvät tappamaan ainoastaan vahingossa. Yhdeksi sarjan suosituimmista hahmoista on noussut ehkä tekijöiden yllätykseksi Marinan pikkusisko Marta, joka kadehtii isosiskonsa saamaa huomiota ja menestystä. Tehdäkseen vaikutuksen siskonsa huumeidieripoikaystävänsä Leoon tämä tappaa omalta luokaltaan tytön, joka on juorunnut Leon bisneksistä. Marta on vakuuttunut, että hänen äitinsä rakastaa ainoastaan Marinaa, eikä välitä Martasta ollenkaan. Marina on lavastanut oman kuolemansa päästäkseen pakoon Leolta, ja edes Marinan oma äiti ei tiedä tyttärensä olevan todellisuudessa elossa ja elävän samassa kaupungissa. Myöhemmin sarjaan tulee runsaasti muitakin keskeisiä hahmoja, mutta keskitymme analyysissä edellä mainittuihin hahmoihin selkeyden säilyttämiseksi.

Sarjan nimen ”Stervotški” voisi kääntää pik-kunartuiksi, mutta venäjänkielinen sana ”sterva” on suomenkielistä vastinettaan huomattavasti monimerkitysisempi. Se ei ole yksinkertaisesti sukupuolittava haukkumasana, vaan liittyy postfeministiseen diskurssiin Venäjän viitekeh-
yksessä (ks. Salmenniemi & Ratilainen 2014). Postfeminisminä tarkoitetaan yhtäaikaista femi-
nismien kieltämistä ja hyödyntämistä. Yhtäältä se
vahvistaa perinteisiä sukupuolinormeja, mutta
toisaalta se korostaa, että naisilla on tasaver-
taiset mahdollisuudet miehiin nähden ja näin
ollen ajaa naisten voimaantumista (Gill 2007,
161). Feminismissä käsitetään postfeminismissä
ruumiilliseksi pääomaksi. Se tarkoittaa myös
siirtymistä naisen objektifikoinnista subjekti-
tulemiseen ja korostaa valinnan mahdollisuutta
ja individualismia. Kuitenkin postfeminismi
korostaa myös itsensä tarkkailua ja itseuria sekä
”makeover”-paradigmaa (Heyes 2007; McRob-
bie 2004), jonka mukaan nainen voimaantuu
lähinnä tulella joksikin toiseksi kuin on, mikä
yleensä tarkoittaa mukautumista hegemoniseen
kauneusihanteeseen. Lisäksi tämä ajattelutapa
ylittää luonnollisena pidettyä sukupuolieroa,
kulttuurin seksualisointia ja sukupuoliesitysten
suhdetta kapitalistisen kilpailun logiikkaan (Gill
2007).

Runetissa on paljon sivustoja, joilla käydään
keskustelua siitä, kuka on *aito sterva*, ja miten
tällaiseksi voi tulla: Yandex-hakukone antaa
kaksi miljoonaa osumaa hakusanalle *sterva*, ja
sanalle *stervologia* (ns. oppi siitä, mikä *sterva* on
ja miten tällaiseksi voi tulla) 122 000 osumaa.
Näkemykset *stervasta* ovat ajoittain hyvinkin
ristiriitaisia – toisaalta tämä naistyppi nähdään
ihanteellisena, vahvana, itsevarmana ja rohkeana
naishahmona, jollaiseksi kaikkien naisten tulisi
pyrkä, kun taas toisaalta se esitetään itsekkäänä
ja ulkonäkökeskeisenä naistyypinä, joka ei
välitä ns. perinteisistä perhearvoista ja sisäisestä
viisaudesta, vaan edustaa liiaksi länsimaille tyy-
pillisenä pidettyä modernia ja itsenäistä naista.

Stervologia ja *sterva*-diskurssi kertovat
Neuvostoliiton hajoamista seuranneesta merki-
tyskamppailusta sukupuoleen liittyvän kuvas-

ton ja sanaston alueella. Tähän keskusteluun
liittyy olennaisesti myös *glamour*, joka oli yksi
merkittävimmistä 2000-luvun alun mediadis-
kursseista ja joka on tiiviisti sidoksissa naisten
kulutuskulttuuriin – kansainvälisissä lehdissä ja
televisiosarjoissa esitettyihin luksusmuotikuviin,
-elämäntyyliin ja tavaroihin (Ratilainen 2014,
323–324.) *Sterva*-keskustelun voikin nähdä
osana tätä keskustelua. Tosin perinteinen kahtia-
jako, jossa nainen liitetään arjen kuluttamiseen
ja mies henkisiin arvoihin, ei ole enää täysin
pätevä. Tästä todistavat 2000-luvulla miehille
suunnatut auto-, teknologia-, ase- ja muoti-
mainokset, jotka ovat tulleet näkyväksi osaksi
mediakuvastoa (Goscilo & Strukov 2011, 13).
Myös *Stervotški*-sarjassa glamouria viestittävät
niin hienot vaatteet, korut ja meikit kuin autotkin.
Uusissa populaarikulttuurin tuotteissa on viime
vuosina siirrytty glamourin sijaan korostamaan
nationalismia ja patriotismia, mikä antaa olettaa,
että glamourin aikakausi olisi Venäjällä ohitse.
Analyysimme kuitenkin osoittaa, että nuorten
DIY-kulttuurissa glamour on yhä vahva sym-
bolinen viitekehys, jonka kautta merkityksiä
muodostetaan ja että käytössä on useita saman-
aikaisia merkitysrekistereitä, joissa populaari-
kulttuuri reagoi ympäröivään yhteiskuntaan ja
ajan trendeihin.

Glamour on läsnä *Stervotški*-sarjassa monella
tasolla. Alkuteksteissä nähdään kuinka päähengi-
löt tekevät itselleen raskaan meikin ja koristau-
tuvat koruilla ja korkokengillä. Kaikki on tavalla
tai toisella liikaa: hameet ovat todella lyhyitä,
kaula-aukot avaria, meikkiä on tuhdisti ja koruja
on sekä kaulalla, sormissa että hiuksissa. Tun-
nussävelmänä kuullaan Nastenka Ovtšinnikovan
laulu *Krasota* (Kauneus), joka alkaa sanoin
”Timantein peitettyllä tiellä/kuuluvat vaaleahiuk-
siset tytöt/ hiuksissaan kimaltavat strassit/ kuin
lehdenkannesta tai tauluista”. Glamour asetetaan
sarjan ideologiseksi viitekehukseksi jo tunnussä-
velmän avulla – Ovtšinnikova laulaa: ”Tiedän,
kaikista on tullut glamoröösejä” sekä ”Kauneus
hallitsee kaikkea”. Sarjaan tulee uusia päähengi-
lönä tarinan edetessä, mutta sama tunnussä-
velmä toistuu alkutekstien aikana ja sama teema

make-over-motiiveineen toistuu kaikissa kolmen ensimmäisen tuotantokauden alkutunnuksissa. Neljännellä tuotantokaudella tunnussävelmää on muutettu hieman, eikä enää nähdä sarjan naisshahmoja laittautumassa parhaimpiinsa ja sekä alkutunnus että sarjan visuaalinen ulkoasu muutenkin muistuttavat paljon ammattilaistuotantoja. Alkutunnuksen muuttuminen heijastaa muutosta sarjan päähenkilöiden elämässä: he elävät tavallista elämää töineen ja parisuhteineen ja heitä kuvataan paljon arkiaskareiden parissa.

Sarjan esittämä glamour tuntuu kuitenkin katsojasta epäaidolta: meikit ja vaatteet eivät ole uusimpien trendien mukaisia vaan näyttävät halvoilta ja mauttomilta eivätkä ne edusta oikeita luksusbrändejä, joilla osoitetaan statusta. Oligarkit asuvat tavallisissa harmaissa neuvostolähiöissä, ”hruštšovkissa”, ja rahan valtaa saa edustaa rapistunut Sberbank, joka kuvataan toistuvasti sarjan edetessä. Sarjan esittämä maailma onkin fantasiaa, johon vain harvalla on varaa, mikä tulee kouriintuntuvasti esiin siinä, ettei selvästikään ole helppoa kertoa uskottavasti ylellisestä glamourelämästä Pervouralskin kaupunkikuvaa taustana käyttäen. Katsojan täytyy näin luoda glamourestetiikka oman mielikuvituksensa avulla, erilaisiin ”kulttuurisiin vihjauksiin” (*symbolic cues*, ks. Borman 1985 sit. Aho & Isotalus 2015) nojaten. Tällaisia kulttuurisia vihjeitä Sberbankin lisäksi ovat esimerkiksi se, että sarjan *stervotškat* shoppailevat koko ajan uusia vaatteita, tilaavat *cheesecakea* kotiinkuljetuksella ravintolasta, matkustavat ulkomaille ja ajavat hienoilla autoilla.

Eräs Twitter-kommentti kiteyttääkin *Stervotški*-sarjan luomaa kokemusta toteamalla ”tänään sukellan jälleen väkivallan ja huijausten täyttämään *provinsiaalisen* glamourin maailmaan” (kursiivi lisätty), kun taas toinen kommentoija kertoo saman asian vielä suorasukaisempaan tyyliin: ”pimu kävelee korkokengissä pitkin Muhosranskia musiikin pauhatessa taustalla”. Muhosransk on Venäjän kulttuurissa tunnettu mielikuvituspaikka, joka tarkoittaa yhtä kuin ”takapajula”, ja johon assosioituvat yleensä li-kaisuus ja sivistymättömyys. Muun muassa nämä

kommentit kertovat hyvin siitä kontrastista, joka vallitsee sarjan tunnussävelmän ”timantein päällystetyn kadun” ja kuvissa esiintyvän kuraisen, päällystämättömän, pervouralskilaisen pihatien välillä.

Glamourissa brändien merkitys korostuu eikä tavaran funktiolla ole merkitystä, vaan sillä, miltä se näyttää ja sillä, että se viestittää omistajastaan oikeita asioita eli menestystä. Sarjassa toistuu esimerkiksi arvostetun viinitilan Chateau du Cheval Blanc -viini, joka on Marinan suosikki. Viini on tuttu muistakin populaarikulttuurin tuotteista, kuten *Sideways*-elokuvasta ja *Mad Men* -televisiosarjasta, ja liekö tässä syy siihen, että juuri tämä viini on valikoitunut myös *Stervotški*-sarjaan. Paljonpuhuva on myös kohtaus, jossa päähenkilö Marinan mies Anton kuolee tappelussa, joka alkoi Antonin saadessa tietää Marinan valehdelleen hänelle oikeasta identiteetistään. Marina tönäisee Antonia ja tämä kaatuu maahan, jossa pystyssä oleva terävä esine lävistää Antonin kuoliaaksi. Liza auttaa Marinaa hankkiutumaan eroon ruumista, mutta Lizan pyytäessä Marinaa tuomaan muovipusseja, tämä tuo vaatekauppojen hienoja pieniä muovipusseja, johon Liza huutaa tarkoittaneensa isoja (jäte) säkkejä ja ihmettelee Marinan kassivalintaa sanomalla sarkastiseen sävyyn: ”olkoon hän glamorööri!”⁹ Muovikasseihin liittyi aiemmin Venäjällä ajatus kantajansa vauraudesta. Muovikassien yleistyttyä kassi ei saa olla enää mikä tahansa, vaan ollakseen merkki glamourista, sen tulee olla tietyn brändin tietynlainen kassi. Ajoittain viittaukset glamouriin tuodaan sarjassa esille siis hyvin suoraan.

Arkirealismien ja glamourideologian yhdistyminen luo näin yhden mielenkiintoisen taustan, jota vasten niin sarjan tekijät kuin myös sen katsojat uudelleentulkitsevat ja -määrittelevät televisiokulttuurin laatu-kategorioita. Koska näyttelijät ovat tavallisia koululaisia, sarja vaikuttaa leikiltä. Teini-ikäiset vain eivät enää leiki prinsesseja ja prinsessoja, vaan televisiosarjoista ja laajemminkin viihdekirjallisuudesta ja kuvalehdistä tuttuja oligarkkeja ja naisia, jotka haluavat olla (*stervologia*-materiaaleista tutun

opin mukaan) näiden glamöörosejä vaimoja. Mies näyttäytyy sarjassa naista heikompana, koska on sukupuoli-vietävissä. Sarjan aikuiset katsojat ovatkin kommentoineet, että ainoa erottava tekijä heidän oman lapsuutensa leikkien ja nykylasten ja -nuorten leikkien välillä on se, että heillä ei ollut aikanaan käytössä kameraa ja niinpä kukaan ei saanut koskaan tietää heidän leikeistään.

Onko *stervalla* tunteita?

Vereštšagin esittää *stervotški*-naistyypin hyvin kärjistetysti. Sarjan naiset ovat valmiita hylkäämään perheensä rikollisen toimintansa takia ja menemään naimisiin rahan takia. Heidän toimintansa pyrkii glamourin maksimointiin, eikä heidän teoilleen anneta muita motivaattoreita. Kuitenkin sarjan edetessä vihjataan, että todellisuudessa näilläkin naisilla on aitoja tunteita, jotka he pyrkivät peittämään toisiltaan, ilmeisesti siksi, ettei heidän *stervotškan* maineensa kärsisi. Ajoittain katsojaa voi hämätä ja jopa ärsyttää se, että toisin kuin useimmiten ammattimaisesti käsikirjoitetuissa televisiosarjoissa, *Stervotški*-sarjassa hahmot eivät kehity kokemustensa kautta, vaan heidän tunne-elämässään saattaa tapahtua äkillisiä muutoksia, joille katsoja ei saa selitystä.

Liza rakastuu tavalliseen mieheen Stjopaan, mutta ei halua myöntää tätä, vaan pyrkii miehestä eroon käyttäytymällä tätä kohtaan niin kuin kohtelee ketä tahansa miestä eli esimerkiksi huumaamalla tämän ja varastamalla tältä sen jälkeksen lompakon. Liza valittaa Marinalle Stjopan olevan liian kiltti hänelle. Sarjassa *stervotškan* ihanteena ei siis ole mies, joka kohtelee naista hyvin, vaan mies joka voi mahdollistaa rikkaan elämän. Stjopa rakastaa Lizaa varastelusta ja pahoinpitelystä huolimatta ja etsii tämän käsiinsä yhä uudestaan. Liza ja Stjopa elävät onnellisesti yhdessä jonkin aikaa kunnes paljastuu, että Stjopalla on vaimo ja lapsi, joiden luokse tämä palaa. Liza yrittää sydänsuruissaan itsemurhaa. Seuraava lainaus Marinan ja Lizan keskustelusta on kuin suoraan *stervologia*-oppaista:

”Hymyilemme niille, joista emme ole kiinnostuneita, flirttailemme niiden kanssa, joita emme ollenkaan tarvitse, ja niitä kohtaan, joita... joita rakastamme käyttäydymme kuin vihoviimeiset nartut.” Aidon *stervan* ei tule paljastaa todellisia tunteitaan, vaan hänen on suhtauduttava ihmisuhteisiin kuin peliin, jossa nainen onnistuu viehätysvoimallaan saamaan miehen sekaisin ja antamaan naiselle kaiken, mitä tämä haluaa. Myös ystävyys-suhteet vaikuttavat sarjassa pinnallisilta, sillä naiset salaavat suuria salaisuuksia myös ystäviltään. Kylmäverisin naisista, Lola, jopa toteaa, että ”naisten välistä ystävyyttä ei ole olemassa.” Lizan ja Marinan välillä on kuitenkin salaisuusistakin huolimatta vahva side, ja he auttavat toisiaan tilanteessa kuin tilanteessa.

Hahmojen kehitys tulee esiin selvimmin heidän ulkonäkönsä kautta: Marinan pikkusisko Marta muuntautuu yhdessä yössä tavallisesta huppariin ja farkkuihin pukeutuneesta koululaisesta *stervotškaksi* tuhissa meikissä ja tiukoissa vaatteissa. Aluksi näemme vain lätäkköjen täplittämällä hiekkatiellä kävelevän tytön jalat. Kamera kuvaa tarkkaan pinkkejä sandaaleja ja siirtyy sitten pikkuhiljaa ylöspäin. Tytöllä on yllään vaaleanpunainen hame, ja koukistetulla käsivarrella heiluu suuri vaaleanpunainen käsilaukku. Ranteissa kimmeltää koruja ja kynnet on lakattu kirkuvan pinkeiksi. Kamera siirtyy yhä ylöspäin ja näemme, että loputkin asusta on vaaleanpunaista. Koko komeuden kruunaa röykkiö kaulakoruja ja käsivarteen maalatut sydämet. Lopulta kamera tavoittaa tytön aurinkolasein verhotut kasvat. Tyttö on *stervotškamuodonmuutoksen* läpikäynyt Marta ja hän kävelee korostetun hitaasti ja keimailevasti kotitalonsa rapun luo, riisuu aurinkolasit ja heilauttaa tukkaansa. Hänen äitinsä ei ole tunnistaa tätä, vaan huudahtaa: ”Marta, oletko se sinä?!”¹⁰ Näin Marta on saavuttanut unelmansa olla yhtä ”siisti tyyppi” kuin siskonsa Marina. Martan yhtäkkinen muodonmuutos pikku koululaisesta *stervotškaksi* on myös yksi sarjan internetyleisön Twitter ja Instagram-kommenteissa eniten ylistämää kohtaus ja siitä on taiteiltu useita meemejä.

Kuvakaappaus Martan muodonmuutosta kuvaavasta kollaa-sista VKontakten "Fanart"-kansioista.

Glamourin ei kuitenkaan esitetä sarjassa automaattisesti parantavan henkilöahmojen elämänlaatua. Liza onnistuu löytämään itselleen oligarkkiaviomiehen, ja tämän tavoitteen saavuttamisen jälkeen hänen elämänsä muuttuu radikaalisti. Hänet näytetään makoilemassa uima-altaalla emännöiden erilaisia juhlia, mutta tämä ei tuo hänelle täyttymystä, vaan hänen elämästään tulee päinvastoin tylsää. Saatuaan tietää miehensä pettävän häntä, Liza päätyy itsekin pettämään tätä automekaanikon kanssa. Useiden muiden glamour-esitysten tapaan naisten unelmien täytyminen rikkaasta elämästä asettuu lopulta vastakkain onnellisen elämän kanssa (Mikhailova 2011). Oligarkkimies ei tuo rakkautta Lizan elämään eikä rikas elämä olekaan lopulta kiinnostavaa ja tyydyttävää. Neljännellä tuotantokaudella Liza on luopunut rikollisesta elämästä ja elää rauhallista perhe-elämää, kunnes hänen miehensä murhataan. Romanttinen rakkaus esitetään ideaalina, sillä Liza ei koe täyttymystä ollessaan naimisissa rahan

takia, vaan kokee onnea sarjassa vain ollessaan täysin vääränlaisten ”tavallisten” miesten kanssa.

Tähän valtavirtakulttuuria seurailevaan kano-niseen esitystapaan tulee kuitenkin särö sarjan neljännen tuotantokauden lopussa. Juoneen nousee ensimmäistä kertaa esiin homoseksuaali-suuden teema, kun Marina päätty sänkyyn nuoren naisen Nadjan kanssa. Tapahtuneen jälkeen Marina on hämillään, mutta haluaa pysyä Nadjan ystävänä edelleen. Vaikka varsinaista lesboparia ei sarjassa nähdäkään, leikittelee Stervotski Venäjän valtamediaan nähden epätyypillisellä seksuaalisuuden esittämisellä. Varsinkin, kun ottaa huomioon Venäjällä 2013 voimaan tulleen lain, joka kieltää homoseksuaalisen propagandan välittämisen alaikäisille, on mielenkiintoista, ettei lesboutta esitetä sarjassa mitenkään negatiivisessa valossa (vrt. Weaver tässä numerossa). Lain nojalla homoseksuaalisuutta ei myöskään voisi käsitellä televisiolevityksessä olevissa nuorten sarjoissa, sillä sarjat ja elokuvat, jotka esittävät lesbouden neutraalisti, saavat K-18-merkinnän.

Internetin amatöörisarja laventaa näin fanifiktion tapaan seksuaalisuuden esittämisen rajoja venäläisessä populaarikulttuurissa.

Vaikka sarjan naihshahmot esitetään kovina ja laskelmoivina narttuina, pyörii heidän koko elämänsä kuitenkin tavalla tai toisella miesten ympärillä. *Stervotškit* esitetään itsenäisinä naisina, mutta he eivät opiskele tai luo uraa tullakseen sellaisiksi, vaan tekevät rikoksia. Toisaalta he eivät tarvitse miehiä elämäänsä, mutta toisaalta heidän on hurmattava nämä saadakseen huijattua näiden rahat. Nainen siis tekee omat päätökset elämässään, mutta kuten postfeministiseen paradigmaan kuuluu, joutuu hän loputtomasti tarkkailemaan ulkonäköään vastatakseen kauneusihanteisiin. Näin onkin kyseenalaista, esitetäänkö glamour sarjassa tavoittelemisen arvoisena, ja loppujen lopuksi voisikin sanoa, että sarja maalaa nykyajasta ja -ihmisestä pessimistisen kuvan: ihmiset ovat moraalittomia ja heitä kiinnostaa vain raha, glamour ja nopea rikastuminen hinnalla millä hyvänsä. Kaikkea todellakin hallitsee ulkokultaisuus, eikä hyvyttä ja sisäistä kauneutta arvosteta. Kuitenkin sarjan viihdearvo perustuu suurilta osin juuri *stervotškien* lähes pohjattomaan moraalittomuuteen ja pinnallisuuteen ja näiden toteuttamiin mielikuvituksellisiin rikoksiin.

Juonen ja laadun uudelleentulkinnat

Kaiken kaikkiaan sarjan katsojien kommentit sosiaalisessa mediassa vahvistavat käsitystä internetin faniyhteisöjen tavasta tuottaa aktiivista katsojuutta. Tällainen median kuluttaja ei ole passiivinen viestin vastaanottaja vaan aktiivinen toimija, joka muodostaa itselleen ja elinpiirilleen merkityksellisiä tulkintoja vuorovaikutuksessa niin sarjan sisällön, sen tekijöiden kuin myös toisten katsojien kanssa henkilökohtaisten mobiililatteiden ja tietokoneen välityksellä. Analysoimamme VKontakte-sivusto, Twitter ja Instagram luovat kukin erillisen ja toisistaan erovan viestintäympäristön, mutta samaan aikaan sarjaan liittyviä kommentteja, kuvia ja muita

julkaisuja linkitetään julkaisualustalta toiseen. Sarjan tekijät ovat luonnollisesti näkyvimmin mukana keskusteluissa perustamansa VKontakte-profiilin kautta, mutta esimerkiksi myös Instagramin #stervotški viestiketjussa ohjaaja Ilja Vereštšagin julkaisee sarjan kuvaustilanteista ottamia kuvia ja vastaa katsojien kysymyksiin. Viestintä näillä sosiaalisen median kanavilla on paitsi interaktiivista myös multimodaalista: kuvallista, videoon ja sekä englanniksi että venäjäksi kirjoitettuun tekstiin perustuvaa viestintää sekoitetaan keskenään.¹¹ Lisäksi viestintä on esimerkiksi fanifiktioille tyypilliseen tapaan intertekstuaalista.

Tärkeimpänä intertekstinä toimii tietenkin sarjan sisältö, alkuperäinen teksti, jota fanituskimaksessa kutsutaan *kanoniksi*. Myös sarjaan viitataan multimodaalisin keinoin: katsojat esimerkiksi toistavat julkaisuissaan erilaisia katkelmia sarjasta, muuttelevat niitä tai kommentoivat humoristisesti. Näin tehdään niin kirjoittamalla sarjan repliikkejä tekstikommenteina, liittämällä sarjasta napattuja kuvia erilaisiin fanitaidekollaseihin kuin myös jakamalla videonpätkiä sarjaa pyörittävästä tietokone- tai televisioruudusta. Tällaisten julkaisujen kautta sarjasta nousee muutamia yksittäisiä kohtauksia, henkilöhahmoja ja motiiveja, jotka näyttävät erityisesti inspiroivan katsojien luovuutta ja joille sarjan kulttimaineikin pitkälle perustuu, kuten yllämainittu Martan muodonmuutosta esittävä kohtaus. *Stervotški*-sarjan tekijöiden ja fanien välisestä vuorovaikutuksesta muodostuu näin ”tulkinnallinen yhteisö” (*interpretative community*), digitaalisessa mediaympäristössä jaettu kulttuurisen tekstivarannon ylläpitämisen, ymmärtämisen ja tulkinnan strategia (Fish 1984, 14). Tästä näkökulmasta katsottuna sarjan katselusta tulee myös arjen sosiaalinen käytäntö, jonka kautta fanit suodattavat erilaisia kulttuurisia merkityksiä ja tuottavat uusia merkityksiä interaktiivisessa, leikkisessä ja luovassa prosessissa (de Certeau 1984, Jenkins 2006).

VKontaktessa sarjan katselijat eivät tyydy ainoastaan kommentoimaan sarjaa tai kierrättämään sarjasta tuttuja elementtejä, vaan intoutuvat

kehittämään uusia juonenkäänteitä, mihin tekijät heitä myös kannustavat. Fanit esittävät, jos mahdollista, vielä rajumpia tapahtumia kuin sarjassa on nähty ja tuntuvat myös innostavan toisiaan ylittämään itsensä mielikuvituksellisuudessa. Uusiksi *stervotškien* tekemiksi juonitteluiksi ehdotetaan muun muassa lisää rahanpesua, kansainvälistä huumekauppaa, vallankumousjohtajaksi ryhtymistä Libyassa, bordellin perustamista ja kenties hurjimpana äidin murhaa Martan toimesta, jotta hän voisi myydä äidin asunnon ja ostaa siitä saaduilla rahoilla iPhone 5 -puhelimien. Tämä osoittautuu suosituksi ideaksi ja inspiroi useampaakin foorumin keskustelijaa kehrittelemään eri variaatioita teemaan liittyen: myykö Marta äidin elimet vai asunnon murhattuaan tämän ja kuinka hän saamansa pääoman sijoittaa. Eräässä kommentissa sanotaan, että iPhone 5 -puhelimien lisäksi Marta voi hankkia itselleen äidin omaisuuden myytyään myös iPad 3 -tabletin, mikä osoittaa konkreettisesti sosiaalisen median salliman ideoiden ja materiaalin kumuloitumiseen. Myös katselijoiden fantasioissa rikollinen elämäntyylillä johtaa suoraa päätä bränditietoiseen glamour-kuluttamiseen. Lisäksi provinsiaalista ympäristöstä muokataan väkivaltafantasian kautta brändien merkittäväksi globaaliksi tilaksi. Näin lukijat ikään kuin korjaavat ja päivittävät sitä todellisuutta, johon sarjan tekijöillä ei ole ollut varaa vaikuttaa, mutta johon sarjassa kaiken aikaa viitataan kulttuuristen vihjeiden kautta.

Yleisesti ottaen näyttäisi siltä, että sarjassa esitetään runsaasti seksiä ja väkivaltaa ainakin osittain yleisön pyynnöstä. Neljättä tuotantokautta koskevassa keskusteluketjussa suureen rooliin nousevat homoseksuaalisia suhteita sisältävät juoniehdotukset. Erityisesti naispuolisten päähenkilöiden välillä haluttaisiin nähdä seksiä ja romantiikkaa. Samalla on mielenkiintoista huomata, että miesten välinen erotiikka näyttää olevan tabu myös tällä muuten varsin estottomalla keskustelufoorumilla. Vain yksi ”fanifiktio” sisältää miesten välistä rakkautta, ja siinäkin todetaan mieshenkilöhahmojen olevan pohjimmiltaan heteroita. On mielenkiintoista,

että tämä homoseksuaalisella suhteella alkanut fantasia päättyy mitä heteronormatiivisimpaan ja lähes vanhakantaista sukupuolten välistä työnjakoa esittävään kohtaukseen, joka sitten nimetään ”onnelliseksi lopuksi”:

▼ Leo rakastuu Stjopaan ja heidän välillään alkaa romanssi, jälkeensä paljastuu, että Stjopa on kuitenkin hetero (*natural*) ja että hän öisin peiton alla ikävöi Lizaa. Leo lähtee pois eikä palaa enää koskaan ja Stepan ajattelee vakavissaan Martaa ja matkustaa Krimille (...), jossa näkee naisia istumassa rannalla ja pesemässä vaatteita, joiden joukossa Marta istuu. Nähdessään Stepanin Marta lopettaa sukkiensa pesemisen ja heittäytyy tämän kaulaan. Ja vasta tuolloin koittaa onnellinen loppu.

Twitterissä ja erityisesti Instagramissa *Stervotškin* faniyhteisö määrittänyt luovan osallistumisen lisäksi myös arjen tilanteiden ja intiimin tilan kuvausten kautta. Sarjan faniyhteisön visuaalinen representaatiota tulee erityisen hyvin esille Instagram-kuvapalvelussa. Sitä voikin analysoida katselutilanteena, joka on linkittynyt moniin arkielämän affektiivisiin suhteisiin niin toisiin ihmisiin, omaan tilaan ja myös sen esineisiin nähden. Näiden kuvien keskiössä on kuitenkin *Stervotški*-sarja, joka näkyy kuvissa televisioruuduilla tai useimmiten tietokoneen ruudulla. Yleensä sarjan logo ilmaisee tilannetta, jossa katsotaan nimenomaan tätä sarjaa. Kuvaruudun ympärille ovat levittäytyneet sarjan katsojat ja heidän intiimi tilansa – tietokone- tai televisioruutu on asetettu keittiöön, makuuhuoneeseen tai jopa katsojan sänkyyn. Näin *Stervotški*-sarja yhdistettynä kodin intiimiin tilaan ikään kuin luo taustan, jota vasten kahdenlaisia kuvia heijastetaan: katsojien omakuvia, jotka esittävät jonkinlaista affektiivista suhdetta sarjaan (kuten peukutus) sekä arjen kulutukseen liittyviä esineitä ja hyödykkeitä: ruoka-annoksia, juomia ja tuotemerkkejä. Usein näillä viitataan myös sarjan sisältöön. Lopulta kaikista katselijoiden julkaisuista yhteensä muodostuu kollaasimainen kuva, jossa affektiivinen arjessa tapahtuva median kulutus yhdistyy Neuvostoliiton jälkeistä Venäjää

leimaavaa kulutuskuultuuria ja kulutusfantasiaa edustavaan brändi- ja trenditietoisuuteen.

VKontakte-sivun fanifiktio ja mikro/kuva-blogialustoilla jaetut arjen televisionkatselut-lanteesta esitetyt kuvat yhdistyvät usein sarjan laatua koskeviin kommentteihin, joita on runsaasti. Kommentit ovat humoristisia ja ironisia ja usein niiden kärjen muodostaa voimakkaan negatiivisen määritelmän yhdistäminen superlatiivimuotoiseen adjektiiviin tai muuten äärimmäisen korkeaa laatua kuvaavaan määritelmään. Sarjaa luonnehditaan muun muassa määritelmän ”villi sarja” (*diki serial*), ”nerokasta kukkua” (*genialnoje dermo*) ja ”ihmiskunnan historian makein sarja” (*samyi krutoi serial tselovetšestva*). Eräs sarjan fani on kirjoittanut samaan sävyyn pidemmän, kaunopuheisemman ja syväluotavamman kuvauksen *Stervotški*-sarjan veto-voimasta puhelimensa muistiinpanotoimintoa hyväksikäyttäen ja jakanut siitä ottamansa valokuvan Twitterissä:

¶¶ Sarja on täynnä tunteiden eri sävyjä, räiskyvää intohimoa, arvoituksellisuutta ja yllätyksiä. Jokainen uusi jakso on kuin uusi tuulahdus raikasta ilmaa. Niin kuin ihminen ei voi elää ilman vettä, ruokaa ja ilmaa, on yhtä mahdotonta elää ilman tätä kulttuurisarjaa *Stervotškia*!! Sarjassa ei yksinkertaisesti ole mitään puutteita. Käsikirjoittaja on miettinyt jokaisen yksityiskohdan perinpohjaisesti ja näyttelijöiden työ on järjestyttävää.

Kommentti jatkuu käsitellen sarjan nostattamia tunteita, sen sisältämiä viisauksia ja sitä, kuinka sarjan on mahdollista muuttaa katsojansa elämää parempaan suuntaan. Lopuksi kirjoittaja toteaa, että hänellä itsellään on sarjan katsomisen myötä kehittynyt ”kauneudentaju, tyylijä ja eliittielämää vastaava maku!” Vaikka kommenttia on lähestulkoon mahdotonta lukea ilman ironiaa, välittyy siitä samalla innostus sarjaa ja sen tekijöitä kohtaan. Voikin tulkita, että sarjan faniyhteisö kommunikoi sarjaa ja etenkin sen amatööri-laatua koskevat tuntemuksensa ja mielipiteensä käyttäen hyväksi ironian suomaa kaksoisrekisteriä. Yhtäältä ilmeisintä on osoittaa

sarjan kotikutoisuus verraten sitä ainakin impliitsisesti ammattituotantoina tehtyihin elokuviin ja televisiosarjoihin, niin sanotusti ”oikeaan glamouriin”. Toisaalta katsojat eläytyvät tekijöiden innostukseen tuottaa ja levittää itse kuvattuja videoita, ihailevat avoimesti tekijöiden rohkeutta asettaa tekeleensä Internet-yleisön silmien eteen ja ennen kaikkea korostavat sarjan camp-arvoa.

Tulkitsemme, että kommentit, joissa laatumääreet on ikään kuin käännetty pääläelleen, viittaavat ennen kaikkea sarjan DIY-estetiikan kokonaisuuteen, johon kuuluvat yhtäläillä niin rähjäiset kuvausympäristöt, amatöörinäytteleminen sekä kameran ja tehosteiden käyttö, jotka kaikki ovat ainakin ensikatsomalta suorastaan hätkähdyttäviä. *Stervotškin* veto-voima perustuu juuri tähän kokonaisuuteen ja siksi se asettaakin televisiokulttuurin perinteiset laatumääritelmät uuteen valoon. Esimerkiksi eräässä kommentissa viitataan suoraan siihen, että sarja luo uusia kriteerejä televisiosarjalta vaadittavalle laadulle huomioidessaan ”Tämä on ainoa sarja, jonka aikana kukaan ei vilkuile puhelintaan! Se jos jokin on laatua!” Näin *Stervotški*-sarjan ympärille muodostunut fani- ja televisiosarjojen katsojayhteisö määrittää laatua myös ikään kuin ryhmän sisältä käsin. Sosiaalisen median kautta muodostuneeseen yhteisöön kuulumisen edellyttää, että katsojalla on älypuhelin käytössään arjen jokaisessa hetkessä ja katsojat tiedostavat, että samalla laitteella olisi kommenttien kirjoittamisen ja niiden jakamisen sijaan mahdollista myös kuvata, leikata ja levittää omaa sarjaa. Uusi teknologia tekee nuorista käyttäjistä nopeasti asiantuntijoita uuden mediatuotannon alueella.

Lisäksi digitaaliseen teknologiaan ja sosiaaliseen mediaan perustuva televisuaalinen kulttuuri suo katselijoille aktiivisen osallistumisen lisäksi asiantuntijan roolin, jonka näkemys tallentuu keskusteluketjuun ja jää sitä mukaa yhteisön omaksuttavaksi ja edelleen kehiteltäväksi. Jotkut *Stervotškin* laatua ja lajityyppiä pohtivat kommentit yltävät mitä perehtyneimmän taidokritikon tasolle. Eräskin katsoja määrittelee sarjaa VKontakte-sivustolla näin:

¶¶ *Stervotški* ja sen konsepti on todella omalaatuinen tuote viime aikoina julkaistujen sarjojen joukossa. *Trashin* osuus vain antaa sille *charmia*. Tämä ei kuulu pöytälaatikosta löytyneiden typerien sarjojen joukkoon, vaan edustaa taitavasti tehtyä *undergroundia* (kursiivi lisätty).

Kommenttoija jatkaa, että ”[tekijöillä] on tarpeeksi rohkeutta tehdä sitä [sarjaa] ja (...) on samantekevää, kuka siitä pitää” ja näihin määritelmiin perustaen päättää pohdintansa mainitsemalla, että Vereštšagin toteuttaa sarjaa ”oikein laadukkaasti.” Tulkinnan kannalta tärkeää on, että kyseinen kommentoija käyttää sarjan kulttuurisena kontekstina paitsi televisiosarjoja yleensä, myös Internetin amatöörivideoiden kirjoa. Hän hyödyntää kielellisenä resurssina tyypillistä sosiaalisesta ja populaarimediasta tuttua kieltä, joka yhdistelee englanninkielisiä ilmaisuja venäjään. Toisin sanoen, sen sijaan, että katsojat tyytyisivät vain kritisoimaan televisiossa ammattimaisesti tuotettuihin sarjoihin verrattuna huonompaa laatua (mitä he myös tekevät), televisioilmaisun laatustandardeja heijastellaan suhteessa siihen, kuinka nuoret katsojat itse eläytyvät sarjan tekijöiden näkökulmaan, kuinka he kuvittelevat itsensä amatööriohjaajan, -näyttelijöiden ja -käsikirjoittajien rooliin.

Paikalliset unelmat globaalissa tietovarannossa

Paikallisesti tuotettu *Stervotški*-sarja toimii internetin globaalissa kommunikaatioympäristössä, johon sen tekijät ovat kiinnittyneet uuden mobiiliteknologian ja telekommunikaatiopalveluiden välityksellä. Ne ovat nuorten väylä globaaliin informaatioyhteiskuntaan ja tekevät heistä aktiivisia toimijoita tässä ympäristössä. Näin myös nuorten tekemästä amatöörisarjasta ja sen faniyhteisön tuottamista julkaisuista muodostuu osa globaalia tietovarantoa. Toisaalta kaupallisen ja valtiollisen television kehitys sekä Neuvostoliiton jälkeistä yhteiskuntaa läpäisevät kulutusfantasiat luovat sarjalle tärkeän kulttuurisen ja ideologisen kontekstin, jossa sen sisältö avautuu

ikään kuin nuoren mediankuluttajan yhteiskuntaan suuntaaman peilin kautta heijastettuna.

Esitämme, että nuorille, 1990-luvulla syntyneille venäläisille mediankäyttäjille kulutusyhteiskunnan fantasioita edustava glamour sekä formaattituotantojen ja kansainvälisten kanavien (kuten MTV) määrittämä globaali televisio luo yhteisen symbolisen resurssin ja siksi juuri siitä ammentava amatöörituotanto on saanut paljon vastakaikua internetyleisön keskuudessa. *Stervotški*-sarjan sisältöä tutkiessamme huomasimme sen esittävän postfeministisen diskurssin *stervan* yhtä aikaa sekä pinnallisena ja moraalittomana että katsojaa viihdyttävänä hahmona. Glamour ei kuitenkaan tuo hahmojen elämään heidän toivomaansa täytymystä, mutta toisaalta myöskään tavallinen arki ei riitä tuomaan jännitystä kokeneiden huijareiden elämään. Sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyvät teemat askarruttavat nuoria, mutta samalla populaarikulttuuri tarjoaa aiheen käsittelyyn yksinkertaistettuja ja kaavamaisia malleja, joita nuorten tulkinnossa uusinnetaan, mutta myös muokataan ja kyseenalaistetaan. Tarkastellessamme *Stervotški*-sarjan internetyleisöä analyysimme keskittyi erityisesti siihen, kuinka katsojat määrittelevät itsensä sarjan katsojiksi ja kuinka he uudelleenmäärittävät televisuaalisen ilmaisun laatukategorioita. Näitä määritelmiä tuotetaan jatkuvasti tulkitsemalla sekä sarjan juonta ja sisältöä että sarjan katselutilanteita.

Digitaalisen median monialustaisessa julkaisu-ympäristössä sarjan sisältö ja sen vastaanotto tulevat toisistaan erottamattomiksi, sillä ne esiintyvät samalla representaation tasolla. Sarjan ja sen fanisivustojen tarkastelu auttaa näin ymmärtämään sitä, miten populaarikulttuurin tuotanto ja vastaanotto tapahtuvat yksilötasolla, arkipäivässä ja sosiaalisesti merkityksellisellä sekä kulttuurisesti produktiivisella tavalla. Sisällön jakaminen suppealle yleisölle omien sosiaalisten verkostojen kautta vaatii huomattavan määrän työtä, mutta joissakin tapauksissa tämä niin kutsuttu *microcasting* voi johtaa suurten tuotantoyhtiöiden rahoitukseen tai, kuten *Stervotškin* kohdalla, kulttisuosioon.

Viitteet

- 1 Kiitämme *Idäntutkimus*-lehden kahta anonymiä referee-lukijaa useista hyödyllisistä kommenteista ja parannusehdotuksista. Kiitämme Koneen Säätiötä rahallisesta tuesta.
- 2 Se koostuu muun muassa tietyn aiheen käsittelyyn perustetuista yhdeksästä keskusteluketjusta, joissa on yhteensä 896 kommenttia, 22 valokuva-albumista, joissa yhteensä 2 617 kuvaa ja joihin on tehty yhteensä 6 488 kommenttia. Keskitymme tässä erityisesti viimeisen tuotantokauden ideointia koskevaan keskusteluketjuun ja valokuva-albumiin nimeltä ”Fanart.”
- 3 Lisäksi vuodesta 2008 saakka ilmestynyt venäläisen internetkulttuurin tutkimukseen perehtynyt julkaisu *Studies in Russian, Central European and Eurasian New Media, Digital Icons*.
- 4 Vuosituhannen alussa venäläisten internetin käyttäjien määrä kasvoi eksponentiaalisesti. Kasvun volyyymi on kuitenkin laskenut viimeisen yli kymmenen vuoden (tiedot vuosilta 2004-2013) aikana lähes 40 %:sta yhdeksään prosenttiin vuodessa. Tästä huolimatta internetin käyttäjämäärä lisääntyi vielä 2012–2013 noin viidellä miljoonalla hengellä, joka vastaa koko Pietarin kaupungin asukasmäärää (Razvitije interneta 2014).
- 5 Digitaalinen kuilu on ollut erityisen syvä eri ikäpolvien välillä jättäen suuren osan eläkeläisistä uusien verkko- ja telekommunikaatiopalveluiden ulkopuolelle joko taloudellisista, maantieteellisistä tai teknologisista syistä johtuen (Strukov 2009, 211-212).
- 6 Keväällä 2015 77 % Moskovan ja 80 % Pietarin asukkaista pääsi säännöllisesti Internetiin, kun taas kylien asukkaista vain 54 % käytti säännöllisesti Internetiä (Redaktsija FOM 2015. Internet v Rossii: dinamika proniknovenija. Vesna 2015. Fond obščestvennoje mnenije, 12.8.2015. <http://fom.ru/SMI-i-internet/12275> (katsottu 6.11.2015).
- 7 Ilja Vereštšagin kertoo sarjan Vkontakte-ryhmän sivulla, että kolmannella tuotantokaudella kuvaukseen käytettiin JVC HD-kameraa ja Corel Video Studio Pro X6-editointiohjelmaa kun taas neljännellä tuotantokaudella käytössä oli Canon 60D -kamera ja Final Cut-editointiohjelma. (Stervotški-sarjan Vkontakte-ryhmä, FAQ)
- 8 Sarjassa soi lähinnä venäläinen pop, rap ja rock.
- 9 *Stervotški* jakso 17.
- 10 *Stervotški*, jakso 15.
- 11 Faniyhteisön monikielinen viestintä ja hymiöiden käyttö antaisivat aihetta jatkotutkimukselle.

Lähteet

- Aho, Tommi & Isotalus, Pekka (2015), Symbolisen konvergenssin teoria Twitter-tutkimuksen välineenä. – *Media & Viestintä* 38:3, 112–127.
- Ang, Ien (1985), *Watching Dallas. Soap Opera and the Melodramatic Imagination*. London: Methuen.
- Arutunyan, Anna (2009), *The Media in Russia*. Maidenhead, England; New York: Open University Press.
- Borenstein, Eliot (2007), *Overkill: Sex and Violence in Contemporary Russian Popular Culture*. Ithaca: Cornell University Press.
- Castells, Manuel (2011), *The Rise of the Network Society*. Chichester: Wiley-Blackwell.
- Castells, Manuel (2001), *Internet Galaxy. Reflections on the Internet, Business, and Society*. Oxford: Oxford University Press.
- Fish, Stanley (1984), *Is There a Text in This Class? The Authority of Interpretive Communities*. Cambridge (MA): Harvard University Press.
- Fiske, John (1987), *Television Culture*. London: Methuen.
- Gill, Rosalind (2007), Postfeminist Media Culture: Elements of a Sensibility. – *European Journal of Cultural Studies* 10:2, 147–166.
- Gorham, Michael & Lunde, Ingunn & Paulsen, Martin (2014), Introduction. – *Digital Russia: The Language, Culture and Politics of New Media Communication*. Ed. Michael S. Gorham, Ingunn Lunde & Martin Paulsen. London: Routledge, 1–7.
- Goscilo, Helena & Strukov, Vlad (2011), Introduction. – *Celebrity and Glamour in Contemporary Russia: Shocking Chic*. Ed. Helena Goscilo &

- Vlad Strukov. London: Routledge, 1–26.
- Hermes, Joke (2005), *Re-reading Popular Culture*. Malden (MA): Blackwell.
- Heyes, C. J. (2007), Cosmetic Surgery and the Televisual Makeover: A Foucauldian Feminist Reading. – *Feminist Media Studies* 7:1, 18–32.
- Hutchings, Stephen & Miazhevich, Galina (2012), Television, Nation Building and the Everyday in Contemporary Russia. – *Russian Journal of Communication* 3:3/4, 173–184.
- Hutchings, Stephen & Rulyova, Natalia (2009), *Television and Culture in Putin's Russia. Remote Control*. London: Routledge.
- Internet World Stats. Usage and Population Statistics. <http://www.internetworldstats.com/>. (Katsottu 18.12.2015.)
- Jenkins, Henry (2006), *Fans, Bloggers and Gamers. Exploring Participatory Culture*. New York: New York University Press.
- Leppänen, Sirpa (2007), Cybergirls in Trouble? Fan Fiction as a Interrogative Space for Discussing Gender and Sexuality. – *Identity Trouble: Critical Discourse and Contested Identities*. Ed. Carmen Rosa Caldas-Coulthard & Rick Iedema. Basingstoke: Palgrave & Macmillan, 156–179.
- MacLeod, H. (2009), Examining Political Group Membership on LiveJournal. – *Studies in Russian, Eurasian and Central European New Media (Digital Icons)* 1, 13–26.
- McLuhan, Marshall (1964/2001), *Understanding Media. The Extensions of Man*. London: Routledge.
- McRobbie, Angela (2004), Notes on "What Not to Wear" and Post-Feminist Symbolic Violence. – *Feminism After Bourdieu*. Ed. Lisa Adkins & Beverly Skeggs. Oxford and Malden: Blackwell Publishing, 99–109.
- Mikhailova, Tatiana (2011), Glamour à la Oksana Robski. – *Celebrity and Glamour in Contemporary Russia: Shocking Chic*. Ed. Helena Gosילו & Vlad Strukov. London: Routledge, 90–104.
- Prensky, Marc (2011), Digital Wisdom and Homo Sapiens Digital. – *Deconstructing Digital Natives: Young People, Technology, and the New Literacies*. Ed. Michael Thomas. New York: Routledge, 15–29.
- Prior, Markus (2007), *Post-Broadcast Democracy. How Media Choice Increases Inequality in Political Involvement and Polarizes Election*. Princeton: Princeton University Press.
- Matikainen, Janne & Villi, Mikko (2015), Aktiivinen yleisö? Tutkimus yleisön asenteista sisällön tuottamista ja jakelua sekä verkossa osallistumista kohtaan. – *Media & Viestintä* 38:3. <http://www.mediaaviestinta.fi/arkisto/index.php/mv/article/view/348> (katsottu 16.12.2015)
- Rajagopalau, Sudha (2013), Is There Room for the Fan? The Discursive Television Audience in Russia. – *Studies in Russian, Eurasian and Central European New Media (Digital Icons)* 10, 1–16. <http://www.digitalicons.org/wp-content/uploads/issue10/files/2014/01/DI-10-1-Rajagopalan.pdf>. (Luettu 18.12.2015)
- Razvitije Interneta (2014), Razvitije interneta v regionah Rossii. Issledovanije Jandeksa. http://download.yandex.ru/company/ya_internet_regions_2014.pdf. (Katsottu 18.12.2015).
- Ratilainen, Saara (2014), Eliittinaiset ja arkipäivän glamour populaarikulttuurissa. – *Naisia Venäjän kulttuurihistoriassa*. Toim. A. Rosenholm, S. Salmenniemi & M. Sorvari. Helsinki: Gaudeamus, 316–338.
- Redaktsija FOM 2015. Internet v Rossii: dinamika proniknovenija. Vesna 2015. Fond obštšestvennoje mnenije, 12.8.2015. <http://fom.ru/SMI-i-internet/12275> (katsottu 6.11.2015).
- Salmenniemi, Suvi & Ratilainen, Saara (2014), Kapitalismin "uusi nainen". – *Idäntutkimus* 21:3, 3–14.
- Samutina, Natalia (2013), The Care of the Self in the 21st Century: Sex, Love, and Family in Russian *Harry Potter* Fan Fiction. – *Studies in Russian, Eurasian and Central European New Media (Digital Icons)* 10, 17–46.
- Strukov, Vlad (2014), "Aktivnoje televidenije": Novyje formy veštšanija i kommunikatsii so zriteljam. Intervju s Stanislavom Holkinym, redaktorom telekanala ETV (Jekaterinburg-TV). – *Ot tsentralnogo k tsifrovomu: Televidenije v Rossii*. Red. V. Strukov & V. Zvereva. Voronež: Voronežski gosudarstvennyi pedagogitseski universitet, 311–321.
- Strukov, Vlad (2013), From Local Appropriation to Global Documentation, or Contesting the Media System. – *Digital Icons: Studies in Russian, Eurasian and Central European New Media* 9, 87–97.
- Strukov, Vlad (2009), Russia's Internet Media Policies: Open Space and Ideological Closure. – *The Post-Soviet Russian Media. Conflicting Signals*. Ed. Birgit Beumers, Stephen Hutchins & Natalia Rulyova. London: Routledge, 208–222.
- Strukov, Vlad & Zvereva, Vera (2014), Ot binarnoi k politseentritskoi modeli rossiiskogo televidenija. – *Ot tsentralnogo k tsifrovomu: Televidenije v Rossii*. Red. V. Strukov & V. Zvereva. Voronež: Voronežski gosudarstvennyi pedagogitseski universitet, X–LVIII.
- Wilson, Jason (2011), Playing with Politics. Political Fans and Twitter Faking in Post-Broadcast Democracy. – *Convergence* 17:4, 445–461.